

EVANG. EGYZHÁZ ÉS ISKOLA.

ELJÁRUNK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Előfizetés díja:

Egész évre. . . 12 kor.
Fél évre. . . 6 „
Negyedévre . . 3 „
Egy szám ára 24 fill.

Felelős szerkesztő és kiadó:

V E R E S J Ó Z S E F.

Hirdetés díja:

Egész oldal . 16 kor.
Fél oldal . . . 8 „
Negyed oldal . 4 „
Nyolczad oldal . 2 „

Evang. tankönyvvállalat.

Válasz nt. Weber Samu alesperes és nt. Adorján Ferencz vállastanár uraknak.

Nem vagyok barátja a sok polémiának, inkább a cselekvés terére szeretnék már lépni. E becses lap hasábjain, a Luther társaság gyűlésein, két nyílt levelemben oly részletességgel fejtettem ki nézeteimet és kimutattam az életből merített adatokkal és tényekkel az ellene felhozott érveknek tarthatatlanságát, hogy sem ellenfeleim, sem újat már fel nem hozhatunk. S ha valakit két évi vitatkozás és magyaráztatás után az evang. tankönyvvállalat üdvös és szükséges voltáról meg nem győzhettem, azt újságcikkkel meggyőzni hiába próbálgatnám. Ez okból II. nyílt levelemben kijelentettem, hogy csak azok csatlakozzanak hozzám, a kik maguk is óhajtkák, akarják a tankönyvvállalatot. Az önkényes jelentkezésnél kényszernek helye nincs s azért érthetetlen előttem a XIII. városi egyházmegyének a határozata, a mint azt Weber Samu alesperes úr e becses lapok 17. számában közli, midőn ezeket írja: „a többek közt egyhangulag nyilatkozott minden kényszer ellen a vallástánítás terén is.“ Ki akar kényszerrel gyakorolni a vallástánításra? Én még oly szűk korlátokat sem akarok, a milyenek több külföldi evang. tartományegyházakban vannak, pl. a bajor ev. egyháznál, a hol a consistorium egy normál kátét adott ki s a nyilvános iskolákban esakis ezen kátéből szabad tanítani. Kijelentettem II. nyílt levelemben, hogy minden egyes tárgyra többféle könyvet adunk ki, hogy úgy a városi, mint a falusi, úgy az osztott, mint az osztatlan iskola igényei kielégítenek. Miért nem akarják ezt megérteni? Hisz a midőn Weber alesperes úr ellenérvül felhossa, midőn ezeket írja: „az egyes iskolákkal szemben is individualizálni kell, úgy hogy az a tankönyv, mely a fő vagy nagy városi

tanintézeteknek megfelel, ezt nem fogjuk használni a provinciában és a faluhelyeken“: annak elég lesz téve.

Én tisztelem, becsülöm a XIII. városi esperesség határozatát. Ha az esperesség a tankönyvvállalatot nem helyesli, nem csatlakozik hozzánk s mi békében élhetünk egymás mellett. De azért viszont elvárhatom, hogy Weber Samu alesperes úr ne állítsa úgy a dolgot oda, mintha engemet és elvtársaimat könnyelműség vezetne, midőn ezeket írja: „Bizony nehéz, a felelősség szempontjából nem igen igazolható eljárás volna a községeket kötelezni ily könyvek behozatala tekintetében, melyek még meg sem jelentek és melyeket még nem is ismerünk.“ Valamivel több bizalommal tartozunk egymás irányában lenni, vagy legalább is olyanul, a milyennel kitüntetjük róm. kath. és zsidó könyvkiadóinkat. Midőn azt mondtam, hogy a legkitűnőbb írókkal iratjuk a könyveket, szigorúan megbíratjuk, akkor bizonyára annyi garantiát nyújtunk, mint az eddigi, legtöbbszőr egyházunkhoz nem is tartozó kiadók, kik első sorban nem az író tehetségeit nézik, hanem annak összeköttetéseit. Azt hiszi tán Weber alesperes úr, hogy a legelőkelőbb budapesti tankönyvkiadó cégek és vállalatok, ha könyvet adnak ki, nem biztosítanak néki egyszersmind piacot? Látja, karácsony táján felszólított egy budapesti előkelő könyvvállalat megbízásából egy intézetnek az igazgatója egy tanárt, hogy írjon egy könyvet. A könyv még nem jelent meg s a vállalat már biztosítva van, hogy egy látogatott intézetben használni fogják. Ilyen a szabad verseny. E behozatali biztosítékra szükség van. Tekintve továbbá azt a szép célt, melyet magunk elé tűztünk, valóban több bizalmat várhatunk el.

Azt pedig, hogy én azorat is számon tartsam, kik ninosenek mellettem s világgá kürtöljem,

hogy ez vagy amaz esperesség nem fogadta el indítványomat, ne követeljem tőlem. A miképpen a politikai életben, a melyre Weber Samu úr hivatkozott, a liberalis képviselő nem kürtöli, hogy ez vagy az a választópolgár az ellenzékhez tartozik, azonképpen én sem fogom tenni. Hisz elég az, ha azokat jelentem be, kik mellette nyilatkoztak. Különben a tankönyvvállalat érdekében kijelenthetem, hogy eddig csakis a XIII. városi esperesség nyilatkozott ellene. Egy horvátországi esperes azt írta, hogy e könyveket be nem vezetheti, mert ott horvát iskolák vannak, s egy esperesnek a megvalósítás módjára voltak aggályai, de különben az eszmét helyeselte. A többiek, kik eddig levelemre válaszoltak, a tankönyvvállalati mozgalomhoz csatlakoztak.

Örömmel tudatom, hogy legújabbán a barsi esperesség egészen, a VI. sz. kir. városi esperesség és a brassói esperességből sokan jelentkeztek; nagy gyülekezeteink közül Szarvas, a mely maga is felér egy kis esperességgel.

Remélem azonban, hogy egy-két évi működés után a XIII. városi esperességből is többen hozzánk fognak csatlakozni; tán maga a nt. Weber alesperes úr is, mert be fogja látni, hogy jót akarunk s jót teszünk.

Adorján Ferencz barátom cikke egyenesen meglepett. Mást vártam tőle. Cikkét 3 részre lehet osztani. Egy kritikai részre; egy indítványra s egy, saját kiadójára célzó dicsőhymnusra.

A kritikai résznek a tankönyvvállalatra vonatkozó szakasza téves adatokon alapszik; indítványa nem új; s a dicsőhymnusra, valamint a vele kapcsolatos kérésre, — mely így hangzik: „Végül még csak egy kérésem van úgy egyesekhez, mint a Luther-társasághoz, mint erkölcsi testülethez — az, hogy ne bántsuk az eddigi könyvkiadókat — . . . s ne keressük, milyen hitvallásuk van“ — egyáltalán szükség nem volt. Sem egyesek, sem a Luther-társaság nem bántják őket, csak ők ne bántsanak minket. Azt pedig, ha mi egy evang. tankönyvvállalatot létesíteni akarunk, bántalmazásnak értelmezni nem lehet, nem szabad.

Téves Adorján azon állítása, hogy a „tankönyvvállalat ügye mult évi vallástanári értekezletünkön került először szőnyegre“ s abból indult volna ki. Megbocsátható ezen tévedése, mert tudtommal nem tagja a Luther-társaságnak s így nem bír annak ügyei felől alapos tájékozottsággal. De

másrészről még sem menthető egészen, mert tudnia kellene, hogy az, a ki egy „II. nyilt levelet-irt, bizonyára irt egy elsőt is; s az, a ki a másodikat bírálgatja, el szokta olvasni az elsőt is; abból pedig nyugtudhatta volna, hogy a tankönyvvállalatot én hoztam először szőnyegre az 1899. évi szarvasi és budapesti Luther-társasági gyűléseken és azok mellette nyilatkoztak, még mielőtt a vallástanári gyűlés állást foglalt volna ez ügyben.

Téves, hogy a Luther-társaság „vétkes könnyelműséget“ követett el az által, hogy Kókainak a Beretzky biblia-történetre vonatkozó ajánlatát el nem fogadta. Sőt ellenkezőleg akkor követett volna el vétkes könnyelműséget, ha a Luther-társaság egyedüli tankönyvét kiadta volna kezéből. Nagyon csodálkozom, hogy Adorján ily kemény vádra ragadtatja el magát s eladásra ajánlja az egyedüli tankönyvet, daczára annak, hogy a társaságon belül tankönyvvállalatot létesíteni óhajt. Hát hogyan? Csak nem tankönyvek nélkül! Úgy látszik ő is úgy okoskodik, mint egy-két Luther-társasági tag, kik a tankönyvvállalati eszmét szepnek mondták, de ha tankönyvkiadásról volt szó, azzal: érveltek „van Kókainál, minek csináljunk versenyt?“ S így történt, hogy a társaság 10 év óta új tankönyvet nem is adott ki.

„Vétkes könnyelműség“ nagyon kemény vád s kijelentése megbocsátható akkor, ha a biblia-történetre vonatkozó nézetét az 1899. évi Luther-társasági értesítőben foglalt jelentésből meritette (55. l.) mert ott a fenti ajánlat megokolása diplomaticus módra van csinálva s a valóságnak meg nem felelő adatokat tartalmaz, valószínűleg abból a célból, hogy végeredményben az ajánlat kedvezőbb voltát ki lehessen mutatni.*)

Nem tudom, ki csinálta a megokolást; nem vádolok senkit; nem is használtam fel a téves számítás ellenfeleimmel szemben, még akkor sem, mikor keményen támadtak; csak Adorján Ferencz barátomra való tekintetből constatálom a tényt, hogy így tévedését meg tudjam magyarázni s kemény vádjának okát ne ő benne lássam, hanem abban, ki ily valótlan megokolást készített, akár tudva, akár tudatlanul s ezzel a társaság reputációját csorbitja. De ha Adorján információját

*) A valóságnak meg nem felelő adatok a következők: 11 iv helyett fel van véve a számításban 14 iv, tehát 3-mal több. A kötés kétszer annyiba kerül. Ezzel el lett érve, hogy a költségelőirányzat a ténylegesnél 1000 azaz ezer koronával nagyobb lett.

máshonnan merítette, akkor a „vétkes könyelműség“ vádjá visszapattan ő reá. A társaság a könyvet 60 fillérért is árúsíthatta volna s akkor még mindig többet nyert volna, mint a mennyit Kókai ajánlott. A társaság azonban teljes joggai megtarthatta a régi árt, mert más kiadók által kiadott hason terjedelmű könyvek drágábbak. Így például Adorján kiskátéja, mely Kókainál jelent meg, csak egy ivnyi terjedelemmel bír s mégis 20 fillérbe kerül. Ennek arányában a 11 iv terjedelmű bibliai történetnek az ára volna 2 kor. 20 fillér. Továbbá ráfér a társaságra egy kis jövedelem is. S ezért nem lehet, nem szabad a Luther-társaságot „vétkes könyelműséggel vádolni.“

A mi azon indítványát illeti, hogy a tankönyvvállalatot a Luther-társaságon belül szerveztessék, nem új, hanem az az én régi első indítványom, a mint azt a szarvasi és budapesti Luther társaság közgyűléseken kifejtettem. A mikor láttam, hogy így czélt nem érek, gondoltam a tankönyvmonopoliumra (a balassa-gyarmati gyűlésnek a határozata.) S mikor ez sem sikerült, választottam e harmadik módot, a mint azt a II. nyílt levélben kifejtettem.

A mikor pedig Adorján barátom ajánlja „a lassú, óvatos haladást, úgy e tekintetben sem lehet panasza. Már több mint két éve küzdök ez eszme megvalósításán s még mindig a kezdet kezdetén állunk. Lassabban nem haladhatunk s addig csak nem várhatunk, míg elvtársaim s én belefáradunk a sok várakozásba.

A mi pedig e létesítendő vállalatnak a Luther-társasághoz való „viszonyát illeti, úgy erre vonatkozólag felvilágosít II. nyílt levelem következő pontja: „a tankönyvvállalat beilleszthető a Luther-társaságba „tankönyvi osztály“ czime alatt.“

Beilleszthető, mondom. De e beillesztéshez az is kell, hogy a Luther-társaság akarja. Én részemről följánlottam szolgálatomat. De ha a Luther-társaságon belül egy oly párt találna felülkerakadni, mely a tankönyvvállalatnak az ellensége s annak megrontására törne, abból nem az fog következni, hogy az egyáltalán ne létesüljön, hanem csak az, hogy az önállóan, függetlenül fog létesülni. Azonkívül kell, hogy a tankönyvvállalat a Luther-társaságon belül is egy önálló független osztályt képezne, melynek vezetésére csakis azon gyűlekezetek papjai vá-

lasztatnak meg bizottsági tagokul, kik azt óhajtották. Továbbá méltányos és jogos, hogy a tiszta jövedelemnek azon részéből, melyet ösztöndíjakra szánunk, csakis azon papfiúk és leányok részesüljenek, kiknek apái a tankönyvvállalatot óhajtják és érte dolgoznak. Ugy-e ez világos! S azért kell a külön kezelés.

A külön kezelés mellett a Luther-társaság mindig nyerni fog, mert mi a társaságtól anyagi áldozatot nem kívánunk, de igenis őt anyagi segélyben részesíteni akarjuk.

Távol áll tőlem, hogy másnak a nézetét nem tisztelném. De a jelen viszonyok közt arra kérem azokat, a kik a tankönyvvállalatot nem óhajtják, valamint azokat is, a kik a Luther-társaságra is pislongatnak, meg a régi kiadókat is védszárnyaik alá veszik, hogy hagyjanak addig, míg a szervezkedés tart, békében. Mi nem bántunk senkit, nem kényszerítünk senkit, csak külföldi hitsorsosaink szép példáján felbuzdulva egy jótékony intézet létesítésén fáradozunk. A szervezést és a vele kapcsolatos rengeteg munkát egyedül végzem s így nem érek reá nagy elfoglaltságom mellett polémiával is foglalkozni.

Szívélyes üdvözlettel

szerető testvérük az Úrban

MAJBA VILMOS

ev. lelkész, föv. vallástanár.

Egyházi zenénk magyarsága kérdéséhez.

Csengey Gusztávnak e b. lapok f. é. 2-ik számában megjelent „Gondolatok protestáns egyházi zenénkről“ cz. cikke támogató, helyreigazító, sőt a külföld előtt megvédő felszólalásokra adott alkalmat.

Csengey ezek után elmondhatja: „Tűzet akartam e világra bocsátani, és mit akartok, ha immár meggerjedett?“ Mert tekintsük bár nyilatkozatát magyar érzülete s költői lelkülete szertelen fellángolásának: e tűz jótékony hatással lesz a tervezett magyar énekeskönyv alakulására nézve.

Igaz ugyan, a mit Payr Sándor „Egyházi zenénk magyarsága“ cz. cikkében kimutatott, hogy „protestáns egyházunknak az idegenek mellett jó számmal vannak eredeti magyar dallamai a reformáció óta minden századból“: de igaz is, hogy ezen magyar dallamok nem érvényesülnek kellőleg énekeskönyveinkben; s igaz Csengey azon állítása is, hogy a magyar r. kath. egyház-

ban több a magyar dallam, s ezen atyánknai éneklése sokkal szívrehatóbb, mint a miénk.

Csengey nem az egyedüli azon lelkes protestánsok sorából, a kik templomainkban idegenül érzik magukat a gyülekezeti éneklés alatt.

Lehet ennek többféle oka. Lehet, hogy az illetők alig ismernek egy-két egyházi dallamot. Lehet, hogy a mi templomi chorálunk túlságos ünnepies lassúságával szinte lehetetlenné teszi a dallam felfogását. De lehet az is, hogy a zene teljesen idegenszerű, (mert hisz éppen az idegent kultiválják iskoláinkban) s a magyar kedély nem indul meg rajta. És ha Csengey magyar egyházi zenét kíván, azért el nem ítélik a németek. Hiszen ők is a magokét mivelik, s a francia zsolttárokon bizony ők sem kapnak. De a francia sem kívánta még meg a németet.

Más kérdés: szabad-e nekünk a nemzetiséget az egyházi zenében túlhajtani, s a nem magyar dallamok közül csupán az „Erős várunk”-nak kegyelmezni? Kálmán Farkas ajánlata sem oly radikális, mert habár tabula rását emleget, de megelégszik a dallamok magyar ritmizálásával.

Alapos Kálmán Farkas azon kifogása, hogy az egyházi dallamok hangjegyrői az $\frac{3}{4}$ kottájukban csak felmenő és lemenő (jambusi, trocheusi) lejtést ismernek. Tény, hogy a magyar versidomnak a $\frac{4}{4}$ beosztás megfelelőbb volna, mert ebbe nemcsak a choriambusok, hanem a dactylusok és spondeusok is elhelyezhetők volnának. Mind a mellett a jambusnál szükséges volna a felütés. Mert a jambusos verssorban mindig az ötödik szótag után van a sormetszet; ezt az öt szótagot pedig nem lehet mindig úgy felosztani, mint Kálmán Farkas ajánlja: 3—2, hanem így: 1—4. (Vagy ne is írjunk jambusban éneket? S vessük el a Szózatot is?)

De ritmizáljuk bármiképpen a német és francia zenét, abból még sem lesz magyar zene. Habár rossz ritmussal még a magyarhoz hajló dallamot is el lehet rontani. Így pl. Kalinka szép énekét: Előtted állok, drága Jézusom (Cith. S. 877.) Dunántúl így ritmizálták: 1—4 | 4—1: holott ennek ritmusa 3—3 | 4. Vagy az: „Áldott az egek Ura” adventi éneknek mily szép, a Szőnyiféle énekesben is közölt, trocheusi menetű, tehát magyarhoz hajló dallama van. E helyett a Dunántúl kiadott „108 ének-dallam” cz. füzetben Luther „Nun komm, der Heiden Heiland” jambusos dallamát alkalmazták ez énekre, s jambusait átrángatták trocheusi formába. Avagy magyaros lesz-e az által az ének, ha jambusait trocheusra fordítjuk? S lehetséges-e, hogy a dallamot felütéssel írjuk hangjegyekben, de a verset trocheusi (vagy mondjuk: magyaros) ritmussal énekeljük? Pedig ezt akarja velünk elhítenni Kapi Gyula e b. lapok 9-ik számában, például hozván fel, hogy Luther egyik énekét német hit-

sorsosaink így ritmizálják: Vom | Himmel hoch da | komm ich her, (és persze így írják a magyar partitúrába is,) de azért így énekeljük: Mennyből jövök | most hozzátok.

Azt hiszem, van több oly német és francia ének, melynek mint egyházi éneknek nincs specialis nemzeti ize, színezete, hangzása; s ezek igenis polgári jogot nyertek nálunk, főképp népünk átalakító, honosító szokásánál fogva, mely magyaros képzetel az idegen szót is akklimatizálja. De hát akkor csináljuk ezt meg, (a melyiknél kivihető) kottában is, s adjuk az éneket úgy, a mikép nálunk meghonosodott, s ne rángassuk vissza az erfurti Enchiridion, vagy vittembergai chorálkönyv alakjára. Azt hiszem, kevesebb várians volna így.

Jó jel, hogy egyházi körökben az egyházi zene magyarsága iránt az érdeklődés felébredt. Ezt is Csengeynek köszönhetjük. Most már Payr is, a dunántúli énekgyűjtés lelke, Csengey kiáltó szavára e b. lapok 6. számában Visszhangot adva, foglalkozik e kérdéssel: Mit tegyünk egyházi zenénk nemzeti jellegének kidomborítása végett? S erre így felel: „Elsőben is szedjük fel a maradék darabokat!” Hát igen, szedjük fel! De honnan? A magyar dallamokat a reformátusoknál Szenczi Molnár Albert francia zsolttárai szorították ki, az evangélikusoknál a dunántúli és győri énekeskönyv készítői. A reformátusok elfranciásodtak, mi meg elnémetesedtünk. Acs Mihály Graduáljában megőrzött magyar dallamokból valami átment a debreczeni ref. énekeskönyvbe, valami a dunántúliba is. Ezek megvolnának. De a többiről nem tud sem Altdörfer, sem Nagy. Ki fogja nekünk az „Árpád vala fő az kapitányságban” dallamát feltámasztani?

Payr próbálta a magyar dallamokat regisztrálni. Még szerzőjüket is megnevezi. De az öröm e felett nem vala tartós, mert állításait maga rontja le ezen reservációjával: „akárki írta őket, a dallamok eredeti magyar dallamok, és ez a fődolog.” Jó, ha azok volnának. De, sajnos, nem mind magyar dallam, a mit felsorol. Így „Széked eleibe jövök” a 100. zsolttár dallama, tehát a francia Goudimeltől való. A „Krisztus Urunknak áldott születésén” kezdetű ének dallamának magyarsága legalább is gyanús, mert a strófaszervezet saphói. Acs Mihály énekének „Minden e földön csak elmulandó” dallama teljesen egyezik Masnicius Dániel († 1656.) „Muj nejmitejsi” énekének dallamával; s ha ez magyar, akkor alighanem már Batizi András „Jámbor házások, meghallgassátok” énekét is egykor így énekeltek. Ellenben Batizi András a neki tulajdonított „Krisztus feltámasztása” énekét bizonyosan Luther „Christ ist erstanden” énekének nótájára énekelte.

Kapi e b. lapok 9. számában még „En Is-tenem, én bűnös ember” és „A próféták meg-

mondották" dallamait is magyarnak mondja. Pedig az előbbi a „Ki csak Istenre dolgát hagyja“ éneknek moll-változata; utóbbinál a Graduál is elismeri, hogy ebből van fordítva: Die Propheten habn prophezeiht.

E téren tehát még sok a tisztázni való.

En azonban utalok egy forrásra, a hol még magyar dallamok felfedezhetők. Ez Skultéty Adám, szakolczai kántor 1798-iki Melodiaturája.

Úgy látszik a dunántúli énekbizottság is ismeri ezt, de csak mint szláv és huszita énekek dallamainak gyűjteményét. Megjegyzendő azonban, hogy a Cithara Sanctorum énekeskönyv, melynek dallamait foglalta egybe Skultéty, magyarországi tótoknak, vagy tótul is beszélő magyaroknak is volt énekeskönyve, melyből egykor a Rimay, Madách, Radvánszky, Kubinyi, Podmaniczky stb. családok is énekeltek. Sok fülbemászó r. kath. magyar éneket innen kell ismét visszamagyarosítanunk. Itt van — többek közt — Lánya Illés püspöknek több éneke, egyik, mely a Graduálban is megvan (310. sz.) „Gyötrődik az én lelkem.“ Itt van Radics Andrásnak, Zrinyi Ilona várnagyának gyönyörű hangú reggeli éneke (Cith. S. 666. sz.) lut van a Graduál „Oh kegyelmes Jézusunk“ énekének mása magyar melódiájával. (Cith. S. 686. sz.) Itt találjuk meg Bethlen Gábor énekének „Gyakorta való buzgó könyörgést kíván az Isten“ dallamát is (Cith. S. 331. sz.) stb.

A Cithara Sanctorum legjobban rávezet arra is, mely latin énekek honosodtak meg nálunk. Mert ezek nem olyan „Innsbruck ich muss dich lassen“-féle énekek; hanem olyanok, melyek egy nemzet zenéjének sem praejudikálnak. A miket Payr e nemben elősorolt, még kevés. S nem is mind helyes. Így „Aldott az egek Ura“ (Gott sei Dank in aller Welt) éneknek semmi köze a „Veni redemptor gentium“ énekhez. A „Grates nunc omnes reddamus“ pedig nem a Hermann-féle „Dicsérd Istent, keresztyénség,“ hanem a Graduálban (39. sz.) meglevő „Hálát adjunk mindnyájan“ eredetije, s Nagy Gergely püspöktől való.

Említettem, hogy pápista atyánkfiai-tól sok magyar éneket kell visszahódítanunk.

Előttem van Csizmadia Gyula „Egyházi Népe néktára.“ melyről a gyűjtő úgy nyilatkozik, hogy „a köznép kezén forgó mostani énekeskönyvek közül a legbővebb tartalommal bír, mely felkarolta széles e hazában már régibb idő óta vagy újabban használatba hozott összes ismeretes egyházi népe nékeket.“ Ebben a könyvben találjuk az előttünk ismeretes következő énekeket: „Hol vagy én szerelmes Jézus Krisztusom“ (Cith. S. 869.) „A keresztyénségben igaz vallás

e hitben“ (Grad. 11.) „Krisztus Jézus született“ (Cith. S. 60) Szűz Mária e világra nekünk szent Fiat hozza“ (Cith. S. 49.) „Keresztyének sirjatok“ (Hódzsás Egyházi énektár 114. sz.) „Feltámadt Krisztus e napon“ (Cith. S. 215) „A pünkösdek jeles napján“ (Grad. 172.)

E minden izben magyar énekeskönyv mily szépen ritmizálja az „Előttem állok, drága Jézusom“ melódiát:

Mária | szűz anyám | kérlek téged:
Ne hagyj el | engemet | bús gyermeked,
Te vagy óh | szűz anyám | gyámolóm,
Minden bá- | natomban | vigasztalom.

A dunántúli énekbizottság szerint ez is jam-bus volna.

Elhódítandó innen teljes szövegében a gyönyörű halotti ének: „Jézusomnak kegyelméből már elértem végemet.“ Valamint a régi „Liberá“ jó fordítása: „Ments meg engem, Uram!“

Ha pápista atyánkfiai csak az ellenreformáció óta mivelik a magyar egyházi énekeket, akkor kettős szégyen, hogy legyűrték minket. De nem áll egészen, a mit Payr mond, hogy az előtt nem énekeltek volna. A templomban ugyan az előtt csak latin énekeket zengedeztek (mint mi is gyakran;) de körmenetek, járdalatok alkalmával, szent kutaknál, kálváriákon, temetőekben énekeltek ők magyarul az előtt is. A „Dicsőséges szent Jobbkéz“ régi időkből való. Sőt Szegedi Gergely 1569. évi énekeskönyve szerint még a reformátusok is énekeltek erre a nótára: „Oh kegyes szűz Mária.“

A mi éneklésünkön, akárki mit mond, sokat rontott a choráléneklés, mely egyhangú lett és unalmas. A mi kántoraink nem zeneképzett egyének, a kik azt hiszik, hogy minden ének alkalmas chorálra, s a czikornyás transzitió, mely magában is természetellenesen nyújtja az éneket, elmaradhatlan. Ha népünk otthon nem énekelte volna, még pedig ritmikus dallamban, azt is elfeledte volna, a mit tudott.

Itt eszembe jut egy temetés, melyet református községben végeztem, hol a református kántort kölcsön kellett vennem. Azon idő alatt, mi alatt mi két éneket elénekelünk, ő alig birt elénekelni két verset. De hogy mi volt az ének melódiája, a végtelen nyújtás miatt, csak ő tudta és a jó Isten. Mire a sor végére jutott, az ember elfelejtette a sor elejét. Képzeltetni, mily nehezen tanulják a tanulók az éneket, ha mint valószínű, így énekelnek az iskolában is.

Énektelenné vált korunk, főképp pedig magyar protestáns népünk.

Egy jó magyar énekeskönyv talán segítene e bajon.

A bányakerület kísérlete érdekeltség hiány folytán befagyott. Most a dunántúliak fogtak hozzá, még pedig nagy tüzzel és nagy önérettel. Posz-

vék Sándor e b. lapok 6., 7., 8. számaiban bőven ír a dologról, s többek közt ezt mondja: A nyelvi viszonyok megadják a dunántúli kerületnek a jog-czimet, ősi hagyományok meg praedestinálják arra, hogy a magyar hymnológia kincstárát buzgón és hűségesen gondozza.“ Csakhogy a viszonyok tetemesen megváltoztak. Az előtt a kerület jó formán magának csinálta a magyar énekeskönyvet. Most a többi három kerület magyarsága kitesz legalább is annyit, mint a dunántúli kerületé. Az előtt, ha rosszul csinálta a dolgot, maga vallotta kárát: most azonban résen kell lennie a többinek is, mert a magyar hymnológia kincstára az övék is. Ine a füzakerületből jött a szózat, mely Dunántúlt is felrázta, hogy az a kincstár valóban magyar legyen ám, ne csak szóban, hanem zenében is! És én hiszem, hogy az egyetem által megbizott püspöki kar a szakértő férfiakkal nem fog csupán a dunántúli Énektárban megjelent és megjelenendő énekek bírálatára szoritkozni, hanem annak idején a szerkesztést is kezébe veszi. Az egyetemes énekügyi bizottság munkásságának legbecsesebb anyagát mindenesetre a dunántúli Énektár fogja képezni, mert ebben van erő, buzgóság s munkásai közt összetartás, s oly férfiú áll őrt ez ügy mellett, mint Payr Sándor, a nagy szervező és a legjobb munkás. Hanem az eddigi agitáció mellett a felmerült eszmény folytán szükséges lesz a magyar dallamokat még egyszer regisztrálni s ritmizálva a munkatársak részére közre bocsátani. Az „Evang. Egyház és Iskola“ 7. számában közölt „Útmutatás“ nem elég. A ki a dallamot szögről végre nem ismeri (pedig hány van ilyen?) nem igazodik el azon, ha csak a verssorok hossza s jambusi vagy trocheusi mérete adatik. P. „Dicsőült helyeken, Jamb. 6868. 999.“ Ez a minta. Ki tudja ebből, hogy a 6 szótagot így kell ritmizálni 3—3 és nem mint a jambus kívánná: 1—4—1, vagyis: Di | csőült helye | ken.

Mily szép magyaros ritmus lüktet Csizmadia Gyula ez énekében:

Szerelmes | Jézusom | e szentségben,
Áldlak és | imádlak | kenyér színben.
Hogy itten | jelen vagy | én elhiszem,
Oltári | szentségben | én Istenem.

Vagy:

Borulj porba | ájtatos | keresztyén!
Nézzed Jézust | véres szent | keresztyén.
Lám mily nagy a | te kis lel | ked ára,
Érted halt meg | az Isten | báránya.

Vagy:

Uram Jézus | légy velünk,
Mi egyetlen | örömünk,
Nálad nélkül | keserűség
Itt a földön | életünk.
Uram Jézus | légy velünk!

Vagy:

Szent vagy Jézus | én Megváltóm,
Ezt éneklek | szívemből.
Szentnek vallak | magasztallak,
Mig ajakam | ki nem hül,
Sőt ha lelkem | részt vesz mennyben,
Ott is zengem:
Szent vagy édes | Istenem!

Ezen minták szerint fog dolgozhatni az is, a ki előtt az eddigi énekeskönyv idegenszerű volt.

Az én munkásságom eredménye pedig megvan a bányakerületi Énekgyűjteményben. Ezt nem szükséges most újra reprodukálni. Annak idején fel lehet majd használni. Ha pedig nem lesz érdemes erre; az sem baj! Talán némi joggal én is elmondhatom: „Tűzet akartam e világra bocsátani, és mit akartok, ha immár meggerjedett?“

GAÁL MIHÁLY.

Jézus.

(Egy ciklusból 5-ik ének.)

Én drága üdvezítőm,
Te légy ma is segítőm!
A nap ha reggel támad,
Megindulok utánad!

Hiven kísérve Téged,
Mind'ütt nyomodba mégyek;
Egész nap azt vigyázom,
Meg ne botoljon lábom.

Mégis! . . . Ha észrevétlen
A te nyomod elvétem, —
S hiába is vigyázom
Az útat elhibázom:

Egy nagy, megmérhetetlen
Felhő burkolja lelkem,
Mely lassan sok ezernyi
Könycseppbé kezd eredni! . . .

. . . Majd könnyeim szivárogván,
A felhőn szép szivárvány
Fénylik felém mosolygva:
— Az Úr kegyes mosolya!

Hogy mi történt megette:
Botlásom észrevette,
Biztat, közelbe jőve:
„Ne félj, fiam, — előre!“

PETROVICZ PAL.

BELFÖLD.

A XIII. városi egyházmegye rendkívüli közgyűlése április 30-án Szepes-Iglón tartatott meg. Már az előtte való napon egy küldöttség a feletti tanácskozott: miféle kules szerint volnának felosztandók az egyházmegyei járulékok méltányosabb és nem a mostani elavult mód szerint. Ezen küldöttség egy egyházmegyei segéd lelkész állomásának rendezését is javaslatba hozza.

Április 30-án reggel 10 órakor gyászistenisztelet tartatott a boldogult Justh S. J. főesperes emlékére. Strauch Béla felkai lelkész sikerült szónoklata és az énekkar szép négy hangú éneke mellett.

Azután a tanácskozás vette kezdetét a főgimnázium disztermében München K. felügyelő és Weber Samu alesperes elnöklete alatt. A felügyelő a boldogult főesperes érdemeiről emlékeztet meg, a gyűlés elrendelte, hogy a beszéd egész terjedelemben kinyomattassék a jegyzőkönyvben. A főesperesi állomás betöltésére az egyházközségek szavazatai a szavazatszedő bizottság elnökéhez Topscher Györgyhöz Iglóra június hó 20-ig küldendők be. Kailing H. ruszkin lelkész az egyházmegye kötelekébe felvételre a legőszintébb szerencse kívánatok között. Az egyházmegyei járulékok újabb, méltányosabb kivetésére bizottságot választott a közgyűlés. Az új számadási minták, az egyházmegyéi kerületi járulékaiknak újabb kivetése és az egyházmegyei számadások részletes felterjesztése ellen hozattak a jegyzőkönyvi határozatok. Kifejezés adatott azon óhajnak, hogy lényeges megtakarítások céljából és a teológiai növendékek csekély száma mellett a teológiai intézetek redukáltassanak és egyesítenek. Az egyházmegyei közgyűlések tartására Felka, Gölnicz, Igló, Poprád, Reszi, Váralja és Béla községek vétettek kilátásba, de más községek meghívását szívesen elfogadja az egyházmegye. A legközelebbi egyházmegyei gyűlés ott fog tartatni, a hol a főesperest meg fogják választani, hogy beiktatása saját községében történjék. A könyvkiadó vállalat azon szándéka ellen, hogy a községek kötelezzék magukat csakis azokat a vallástani könyveket bevezetni, melyek az ő kiadásában megjelennek, határozott állást foglalt az egyházmegye és a szabad verseny mellett nyilatkozott.

Az eperjesi ág. hitv. ev. teológiai ifjúsági belmissiói egyesület május hó 8-án vallásos estélyt tartott, ezen műsorral: 1. Ének. „Az Úr az én hű pásztorom.” Stein K.-tól. Énekli a theol. ifj. énekkar Szánik Ernő énektanár vezetése alatt. 2. Megnyitó beszéd. Tartja Mayer Endre theol. tanár, egyesületi elnök. 3. Melodráma. „Ráchel siralma.” Előadja Sexty Kálmán hittanhallgató, zongorán kíséri ő

nagysága Mayer Endréné úrnő. 4. Felolvasás. „Széchy György.” Tartja Frenyó Lajos vallástanárr. 5. Ének. „Erős vár a mi Istenünk...” Énekli a theol. ifj. énekkar Szánik Ernő énektanár vezetése alatt.

Ihász Lajos dunántúli kerületi felügyelő megkapta a királyi meghívó levelet a főrendiház gyűléseire.

Értesítés. Fölvivom és fölkérem azokat a hazai ág. hitv. ev. tanulókat vagy hallgatókat, akik a következő tanévre az eperjesi ev. teológiára kerülnek és teljes tandíj és részben való konviktsi elengedésben (1 évre 20—50 frt között változik,) valamint az internátus teljesen ingyenes kedvezményében (lakás, fűtés, világítás, kiszolgálás és reggeli) részesülni óhajtanak, hogy ez iránti kérvényeiket hivatalomhoz június hó 15-ikéig beküldeni szívesek legyenek. A kedvezményekről a püspök úr elnöklete alatt tartandó értekezletéről június hó végén fogom a folyamódokat értesíteni. Eperjcsen, 1901. május 3-án

Dr. Szilávik Mátyás ev. theol. dékán.

Emlékeztetés. A reformátói szentbeszéd pályázu határideje május 20, az énekdallamé jún. 20. (Lapunk f. é. 3-dik száma közölte a pályázatot.)

Ev. ref. ág. hitv. Történt Budapesten az 1900—1901-iki tanév elején, hogy egy fővárosi iskola igazgatója a főv. tanács utasítása értelmében beküldte az iskolájába járó evangélikus tanulók névsorát ezen czim alatt az ev. ref. ág. hitv. lelkészi hivatalnak. A posta kézbesítette a hivatalos levelet az ev. ref. lelkészi hivatalnak, s onnét küldetett át az illetékes ág. hitv. ev. lelkészi hivatalnak. Első tekintetre az a czim ev. ref. ág. hitv. absurd czimnek látszik; de ez összetételben nem is helytelen, helytelenebb az ev. ref. czim használata magában véve. Ismert dolog, hogy evang. alatt mindig lutheránust, reformált vagy református alatt kalvinistát értettek az országban. Ha tehát szem előtt tartom az evang. és ref. eddigi jelentőségét, akkor az ev. ref. czim vonatkozhatnék oly egyházra (Magyarországban,) mely evang. és ref. hívekből alakult. Ilyen egyház pedig mi nálunk mindeddig nincsen. De nem is ily egyházat akar e czim „ev. ref.” megnevezni, hanem a helvét hitvallást követő egyházat. S ha tényleg ezt akarja, akkor a czimben ép a lényeges ismertető hiányzik: a helvét hitvallás. Minden meghatározásnál szükséges a fogalmat bizonyos körbe behelyezni, szükséges azután azokat a sajátosságokat kiemelni, melyek azt a körben elhelyezett többi fogalmaktól megkülönbözteti. Az ev. ref. nem egy bizonyos prot. egyház ismertetője, hanem minden prot. egyház ismertetője, mert minden protestáns egyház az evang. szerint van reformálva. A mily joggal használja az ev. ref. czimet a helvét hitvallást követő egyház, ugyanazzal a joggal hasz-

nálhatja azt a lutheránus, unitárius és minden kisebb protestáns felekezet. Az ev. ref. egy közös cím, melyhez minden protestánsnak van joga és amelyet egy protestáns egyház sem foglalhat le kizárólag maga számára. Indokolt a cím használata csak úgy volna, ha tényleg csak egy protestáns felekezet léteznék az országban. Mivel több protestáns egyház van, legyen mindegyiknek olyan címe, mely alatt csak a megnevezett egyházat lehessen érteni. Az ev. ref. cím azért nem helyes, mert nem teljes. Használja a ref. egyház az ev. ref. címet, megilleti őt, de használja a helv. hitvallást is, mert ez az ő különös ismertetője. Ugyanazzal a joggal, mint a reformátusok és lutheránusok együttesen tiltakoznak az „erdélyi püspök” cím ellen, mert azt a gondolatot ébreszti, hogy csak az Erdélyben székelő róm. kath. püspök — igazi püspök, — a többi felekezetek püspökei nem azok, — úgy az ev. ref. cím lefoglalása egy bizonyos protestáns egyház számára szintén azt a gondolatot kelti, mintha csak egyedül az ev. ref. egyház volna evang. szerint reformálva, a többi protestáns egyház pedig nem. Azért célszerű volna, ha az evangélikusok is, a reformátusok is használnák közösen az ev. ref., mint genus proximumot, mint specifica differentiát a reformátusok a helvét hitvallást, a lutheránusok az ág. hitvallást megkülönböztetésül. Ily értelemben nem absurd e cím: ev. ref. ág. hitv. — evang. ref. helv. hitvallásnak.

Az erzsébetfalvi leányegyház Molnár Viktor min. tanácsost választotta meg felügyelőjévé s ünnepélyesen be is iktatta.

A gyermekek vallására nézve februárban egyezséget kötöttek az ág. hitv. ev. egyház javára 44, kárára 102 esetben; az ev. ref. egyház javára 99, kárára 178 esetben.

Ő felsége a király 200 k. segélyt adott magánpénztárából a csorvási ág. h. ev. egyháznak templomépítésére.

A budapesti tudományegyetemen a kereszt miatt tolyt zavarok részeseit az egyetemi tanács megintette, de dr. Kisfaludy A. oly beszéddel toldotta meg a megintést, hogy az valóságos dicséretnek és buzdításnak vált be. Mostanában pedig dr. Pikler tanár előadásai miatt ütött ki a lázongás. Ezekben a zavarokban a jezsuiták és a néppárt irányozzák és bújtogatják az ifjúságot. Nagyon kívánatos, hogy a kormány szerezzen tiszteletet az egyetemen az állam tekintélyének, a tanszakadságnak, s tartsa távol onnan a r. kath. tértoglaló ravaszkodásokat. Ha protestáns teológiai facultas is volna az egyetemen, s p. o. az idén prot. theol. tanár volna a rector: elfajult volna-e az egyetemi élet ilyen irányban?!

A mekényesi egyház Múhl Sándor hidegkúti s. lelkészt választotta lelkészévé.

A speieri protestáció emlékezetének szülő templomépítés ügyében szomorú hangon ír Haupt halle-wittenbergi egyet. theol. tanár az általa szerkesztett Bayschlag-féle „Deutsch. E. Blätter” legújabb füzetében daczára a német protestánsok lelkes buzgóságának, s a Gusztáv Adolf-egyesület s az Ev. Bund legújabb adományainak, a speieri templomépítés az anyagi eszközök hiányában félbe szakadt. A reformáció történetének emlékei iránti érzékszülte idealismus indította meg a templomépítés ügyét, a lelkes tervezők azonban, s azoknak élén különösen Gumbel tanár nem számolt azokkal az eshetőségekkel, a melyek igen merész vállalatnak útjában állhatnak. Helyesen utal a maga fejtegetéseiben Haupt tanár arra, hogy újból lesz alkalom a katolikusoknak a protestantismus feletti gúnyolódásra, s erkölcsi bátorsággal jelzi azt, hogy a protestáció temploma Speierben éppen nem az egyházi szükségletnek a folyománya. Sem erkölcsi szükség nem volt, sem erkölcsi kötelesség nincsen e templomépítésre, s itt Haupt megjegyzi, hogy korunkban bizonyos lázas sietség észlelhető a műemlékek tervezésében és kivitelében. S aztán azt sem lehet mondani, mintha a protestantismusnak a maga német összességében becsületbeli kötelessége volna a pápás dómhoz hasonlóan egy prot. dómot emelni Speierben. Az ev. egyháznak a külső fény és pompa tekintetében kerülnie kell a versenyt a pápás egyházzal, mert míg annak lényege hierarchiai szervezeténél fogva a külső imponálás (templomai a processóknak szólanak, s a külső papi ruházat a szeméremző) addig amannak ereje éppen annak nemes ev. egyszerűségében keresendő.

Az ev. egyház isten rendelése szerint „eine Kirche in Knechtsgestalt,” s annak dicsősége és gazdagsága érzéki téren éppen nem kereshető. Ez okból kerülnie kell a fényűzést a templomépítés terén is, s ha némely történeti emlékeztető egyházközség az emlékek emelése tekintetében mégis luxust űz, úgy azért az egész ev. kereszténység erkölcsi felelősségre még sem vonható. S a speieri templomépítéshez analóg eset a turni is Teplitz mellett. A Gusztáv Adolf-egyesület multi nagygyűlésén sokan csodálkozással hallották, hogy ez az ifjú diasporális egyházközség oly nagyarányú templomépítésbe fogott, mely meghaladja a szükségesnek mértékét s az anyagi erők határait. A műemlékek létesítésénél — mondja helyesen Haupt, a szükséges idealismusnak a megfelelő józansággal kell párosulnia. It Turnban is a római egyházzal való versengés volt a döntő, holott a külső imponálásra való törekvésnek rendszert, mint Speierben, a fiasco a vége. Sokkal égetőbb szükségletei vannak a német protestan-

tismusnak, mint ilyen külsőleg imponáló műemlékeknek a tervezése és létesítése.

Liguori moráltheológiájának az osztrák parlamentben való szereplése a német protestánsok figyelmét is felhívta. Tudvalevőleg Stein és Eisenkolb képviselők interpelláltak abból az alkalomból, hogy az ismeretes, immár 66 kiadást ért Grassmann féle kivonatos brosürát konfiskálták. „Liguori morálja s az osztrák parlament zárt ülése” czimmal egy 3 kiadást ért röpirat is megjelent, a mely Haupt tanár szerint felette jellemző az osztrák állapotokra. Az első, a mi föltűnik, az Eisenkolb képviselőnek lapunkban is közölt valódi ev. hitvallása, a melyhez hasonló még nem hangzott el az osztrák parlamentben. E hitvallásában Eisenkolb elkülöníti a római pápás világuralom ellen folytatott politikai küzdelmet a „Los von Rom” vallásos oldalától, a melynek kettős árnyalata annak ev. és ó-kath. reformmozgalma. A másik érdekes pont a klerikálisok állása az interpellációhoz. Így többi között Scheicher papi képviselő elég érzéket tanúsított Eisenkolb mély ker. vallásos személyisége iránt. Azt mondotta: „Őszintén sajnálom Eisenkolb képviselő társamat. Oly hangon szólalt fel, a melyet, mint a vallásos meggyőződés hangját, mindenkinél nagyra becsülök.” Egyebekben különben sajnálattal konstatálja Haupt tanár a „Los von Rom” mozgalmánál vallásos erkölcsi oldala iránti érzék teljes hiányát az osztrák klerikális körökben. Egy Eisenkolbot p. o., a midőn az ev. mozgalomról szökött, azzal szakították félbe, hogy „megfizetett apostata.” S még szomorúbb az, hogy teljes híjában vannak e körök annak az érzéknek, a mely szükséges Liguori moráljának helyes megértése tárgyában. A klerikálisok minduntalan Grassmann brosürájának (Nippold által is átnézett) állítólagos hibás fordításával hozakodtak elő, de a földolgozó, hogy egy pap a nemzeti dolgokba avatja híveit a gyóntató székben, teljesen eltekintettek.

Legfelebb annyit engedtek meg, hogy Liguori moráltheológiájának laza kaszistikája nem felel meg jelen korunk finomabb izlésének. Pedig hát Liguorit dr. ecclesiae-nek avatta a pápa, s ezzel teljesen fedve van e morál egész tartalma, holott az szégyenére válik erkölcsellenes adataival a pápás egyháznak és erkölcstani irodalmának. Vagy Morsey báró, hogy egy más példát is említsünk, az interpelláció czélját „a Los von Rom” mozgalmánál előbbre vitelében, a protestantizmussal, mint az antidynastikus czélok eszközünek terjesztésében, a kath. hit elleni izgatásban, s a kath. dynastia iránti hűség meglazításában” látja. Ugyanazt tette Ferencz Ferdinánd főherczeg is, a midőn a klerikális „Schulverein” fővédnökségét elfogadva a „Los von Rom” mozgalmat „Los von Österreich”-el azonosítani

volt bátorsága. Symptomák azok, a melyek sokat bizonyítanak. Azt igazolják ugyanis, hogy az osztrák ev. reformmozgalom legnagyobb nehézsége ennek a politikával való összezavarásában s a politikai fanatizmus mozgósításában van. A klerikálisok szerint a római egyház s az osztrák államiság azonos valami, s az egyiknek elhagyása a másikat elvetését vonja maga után. Pedig hát a „Los von Rom” mozgalmánál semmi köze a dynastia ellenes érülethez, de másrészt, az is bizonyos, hogy ennek a nemzetiségek harcában csakugyan a politikai oldala. Egyre van itt szükség, és ez a mozgalom vallásos-erkölcsi és politikai oldalának különválasztása s ezzel előbbinek megtisztulása és erősítése. A protestánsoknak bizonyosságot kell tenniük arról, hogy éppen az evangélium üdvözítő ereje szüli a leghívebb alattvalókat, s hogy még a legnagyobb igazságtalanság sem képes őket az istenadta felsőbbiség iránti köteles hűségükben megingatni. A német prot. egyházat kezdettől fogva csak a reformmozgalom vallási oldala érdekelte s ezt támogatni joga és kötelessége. Osztrák testvéreinknek pedig a politikai lázadás vádjával szemben felelniök kell Péter apostollal: „hogy a ti ellenetek, mint gonosztévő emberek ellen szóló pogányok lássák a ti jó cselekedeteiteket és dicsőítsék az istent” (I. Pét. 2, 12.)

A római congregatiókról, a francia protektorátusról a keleten és a portugáliai antiklerikális mozgalomról kivonatos alakban igen érdekes és tanulságos fejtegetéseket olvashatunk a Chr. der Chr. W. hasábjain Klein tollából. A francia protektorátus a keleten rég meg van törve, a min eléggé érthetőleg nagyon is bosszankodnak Franciaországban. S habár a szabad szellemű köztársasághoz nem is nagyon illik a defensor fidei szerepe, mégis szívesen hordozta volna azt, mint egykoron a legkeresztyényebb királyok. Még a francia protestánsok is tudták azt, hogy Franciaország a katholicizmus védő bástyája s ők azon hazájuk nagysága és dicsősége érdekében meg is nyugodtak. A buzgó prot. Guizot minisztertől származik az a mondás, hogy: „La France au de hors c'est le catholicisme.” S hogy ez a nézet ma is uralkodó a francia protestantizmusban, bizonyítja néhány kiválóbb képviselőjének állásfoglalása az új törvénnyel szemben. Így nevezetesen kívánják sérthetetlen fennmaradását a külföldön misszióval foglalkozó, bár nem autorizált kongregációknak is. Azt olvassuk ugyanis, hogy a „kongregációk a külföldön a francia hatalmi állásnak hagyományos és nélkülözhetetlen eszközei, a kath. protektorátus természetes ügynökei s a francia nyelvnek legkiválóbb és legszámosabb védői és terjesztői. Letelepedésük megakadályozása szíven találná a francia befolyást.” S ezen a manifestumon alá volt írva a párisi ev. theol. facultás három tanára,

névszerint Sabatier, Bonet-Maury és Vaucher által! míg a többi tanárok nem helyeselték kartársaik chauvinista—politizáló jellegű eljárását.

A Vie nouvelle éles bírálat alá vette e lépéseket és kifejtette, hogy ezek a kongregációk nem Franciaország, hanem Rómának szolgálatában állanak. A jezsuiták nyíltan is kijelentették, hogy ők Madagaskarban az eretnek Anglia részére állanak, ha az az ő pápás propagandájuknak több előnyt és kedvezményt biztosítana, mint a kath. Franciaország. A francia prot. misszióknak Madagaskarban való barbár üldöztetése a legvilágosabban igazolja, hogy mily szellemű e kongregációk állítólagos francia patriotizmusa. Továbbá az sem helyes, mintha a rendek támaszai volnának a francia protektorátusnak a keleten. Hisz' nem akadályozhatták meg, hogy Franciaországot Törökországban Németország, Kínában pedig Oroszország és Anglia a maga befolyásával túlszárnyalta. S az sem helyes, hogy a francia nyelvnek legelőkelőbb terjesztői volnának a keleten. Azon a nyelven beszélnek, a melyen legjobban értik meg őket. A keleten a kereskedelem a németek és angolok kezében van összpontosítva, azoknak nyelvét értenie kell annak, a kinek velök dolga van. Miben legyen hát e kongregációk állítólagos érdeme Franciaország körül? Ki higgye el azt, hogy a német kolonisták nem terjesztik buzgóbban a német befolyást, mint a franciskánusok a francziát? Franciaország gazdasági krízis előtt áll, sőt a tönk szélére kerül. Nincs kolonistája, sőt tengerésze sem, a kit a külföldre küldhetne. A kezdeményezés ereje a francia nép körében megtört.

A kongregációk segítségével fölvevük a katholicismus igáját, a mely a népeket és az egyéneket erőtlenekké s az élet küzdelmeire alkalmatlanokká teszi. Terenitsetek egy szabad, férfias és munkás Franciaországot, szabadítsátok fel mindenekelőtt a szerzetesek bénító uralma alól, s hazánk a maga kereskedőivel, hajóival és kívándorlóival maga fogja átvinni nyelvét és befolyását a nagy világba. Ma a keleten holt nyelvnek ismerik és tanulják a francziát. Egy félig megszáradt növényhez hasonló, mely a herbariumba való. Ma már nem azt kellene mondani: La France au dehors, c'est le catholicisme, hanem megfordítva: Le catholicisme au dehors, c'est la France. A kath. egyház Portugália, Spanyolország, Ausztria, Itália és más nemzetekre, a melyeket kiszípolyzott, (sic!) többé nem számíthat, azért hizeleg legújában Franciaországnak. Ha fogja-e feloldani Franciaország Rómával való szövetségét, míg nem késő? — Bizonyára érdekes és tanulmányos fejtegetések!

(Eperjes.)

Dr. Szlávik Mátyás.

A Lorántffy Zsuzsánna-egyesület legutóbbi választmányi ülésén elhatározta, hogy eddigi kis közlönye a „Keresztyén Hiradó“ helyett egy nagyobb terjedelmű lapot fog kiadni „Olajág“ cím alatt. Az „Olajág“ czélja fölbreszteni az evangéliumi hitéletet a nők körében. Közölni fog mindenféle oly czikkeket, melyek alkalmasak arra, hogy Isten segedelmével, megszerettség a magyar nőkkel is az evangéliomot és őket az — eszeretetből fakadó — keresztyén életre és munkára buzdítsák. Közöl azonkívül minden számban, rendszeresen egymásután következő, rövid bibliamagyarásokat, melyek vezérfonalul szolgálhatnak olyanoknak, a kik már foglalkoznak vasárnapi iskolákban való tanítással. Az „Olajág“ folyóévi októbertől elkezdve havonként egyszer fog megjelenni, nyolczadrét alakban, 16 oldalnyi terjedelmel, csinos kiállításban. Előfizetési ára évenként 2 korona. A Lorántffy Zsuzsánna egyesület ez úton is kéri mindazokat, a kik az Isten országának terjesztését szívéből viselik, különösen a protestáns lelkészeket és egyházi férfiakat, igyekezzenek a megindítandó női lap iránt a protestáns nők érdeklődését fölbreszteni és őket előfizetőknek megnyerni, valamint a lap megindításának elősegítésére minél többeket adakozásra föl hívni. Minden, a lap kiadásának költségeitől esetleg fölmaradó összeg, mely a lap részére beérkezik, a Lorántffy Zsuzsánna-egyesület egyéb czéljaira fordítatik. Az előfizetési pénzek, valamint az adományok mostantól kezdve lehetőleg szept. 15-kéig a szerkesztő címére küldendők: Vargha Gyuláné Budapest IX. Kálvintér 7. sz.

Szent István palástjának, a budai várban őrzött e régi magyar ereklyének a képe van meg a Nagy Képes Világtörténet 107—108. füzetében. A 12 kötetes nagy munka szerkesztője dr. Marczali Henrik, egyetemi tanár, a kötet szerzője Dr. Mika Sándor. Egy egy kötet ára diszes félbörkötésben 16 korona; füzetenként is kapható 60 fillérjével. Megjelenik minden héten egy füzet. Kapható a kiadónál (Révai Testvérek Irod. Int. Rt. Budapest, Üllői út 18. sz.) s minden hazai könyvkereskedés útján.

ÜZENETEK.

T. E. Köszönöm a tudósítást; örömmel fogadom szíves ajánlatát! — **B. Gy.** Számítok reá; köszönöm. — **F. J.** Egyházi építkezésnél (templom, iskola, lelkészlak stb.) szívesen ajánlok jó, megbízható építésszt, a kinek kész tervei is vannak s efféle építkezést sokat végezett már. — **S. A.** Köszönöm; közlöm. — **K. S.** A tájékoztatást köszönöm: **H. L.** Mihelyt lehet: kiadom!

Pályázat.

A **pozsonyi** ág. hitv. evang. államilag segélyezett lyceumnál a jövő 1901—1902. iskolai évvel az állammal kötött szerződés értelmében egy állandó

segédtanári állás

töltendő be, mely a lyceummal szerves összefüggésben álló és az 1901—1902. iskolai évvel megnyitandó középiskolai internátusban rendszeresített alpraefectusi állással van egybekapcsolva. Mint segédtanár a megválasztott a lyceumban heti 10—12 órát köteles adni, mint internátusi alpraefectus az internátusban lévő lyceumi tanulók felett tanulmányi és fegyelmi tekintetben az internátus főpraefectusával egyetemben az összes felügyeletet tartozik gyakorolni, mely rendbeli kötelelességeit részletes szabályzat állapítja meg. — **Javadalmazása** 1600 korona havi részletekben előre fizetve és az internátusban teljes ellátás (bútorozott lakás, fűtés, világítás, mosás és a tanulókkal élelmezés.) — Pályázhatnak ez állásra oly nőtlen, ágostai hitv. evang. tanárjelöltek, kiknek német nyelv és más tantárgy a szakmájuk, kik legalább szakvizsgálatukat már letették és kik egy internátusban való működéshez magukban kedvet és képességet éreznek. A kellően felszerelt és a pozsonyi ág. hitv. evang. egyházközség előjáróságához czimzett folyamodványok **1901. évi május hó 20-ig** a lyceum igazgatójához nyújtandók be — A megválasztott állását **f. évi aug. 15-én** tartozik elfoglalni.

Pozsony, 1901. évi május hó 6 án.

Günther M. Vilmos

kir. tanácsos, egyházi és iskolai felügyelő.

!!!Új kiadványok!!!

Renan Ernő művei

„Szent Pál“ „Antikrisztus“ „Evangéliumok“

fordította dr. Kossaszky Arnold, ára kötetenként diszkötésben 9 korona. Kapható a b.-gyarmati könyvnyomda részvénytársaságnál és Grill Károly udvari könyvkereskedésében Budapesten.

!!Ugyanott jelert meg!!

KOVÁCS SÁNDOR IMAKÖNYVE

az evangéliom népe számára 1 kor. 60 fill., 5 kor. és 8 koronás kiadásban. 316-1

KÁPLÁNT

keresek, ki a tót nyelvet is bírja. — **Dijazása:** lakás, teljes ellátás (mosáson kívül) és évi 600 korona.

B.-Csaba, 1901-ik évi január hó 16 án.

KOREN PÁL

b.-csabai lelkész.

Luther-Társaság könyvkiadóhivatalában

[BUDAPEST, VII. Rottenbiller u. 12.

kapható **magyar** és **tót** nyelven:

1. Emlékezés a konfirmáció ünnepére. Szép színnyomatú kép. 42 cm. magas 32 cm. széles. Ara . . . 30 fill.

2. Emlékezés a konfirmáció ünnepére. Szép fekete nyomatú kép. Jézus, Luther, Melancthon képeivel. Ara 10 fill.

MAJBA VILMOS

ev. lelkész, föv. vallástanár.

Pályázat.

Kaplánom rendes lelkésznek választatván, helyére keresek oly

SEGÉDET,

ki a német nyelvben is jártas. — **Javadalmazása:** évi 550 korona, egy bútorozott szoba és teljes ellátás, a mosást kivéve. — 100—200 korona mellékeresetre is számíthat, ha hetenként 2 órai vallástanítást a polgári iskolában hajlandó átvenni. **AZ állás azonnal elfoglalható.**

Mezőberény, 1901. május 7.

Dax György

a mberényi I. kerület evang. egyház lelkésze.

35 f.—1

Pályázat.

A kassai ág. hitv. ev. I. anyaegyház polgári leányiskolájánál megüresedett

TANÍTÓI ÁLLÁSRA

ezennel pályázat hirdettetik. — A pályázótól megkívántatik a polgári vagy középiskolai képesítés a mennyiségtani és természettudományi szakra, a rajztanításban való jártasság, a magyar és német nyelv tökéletes birása. — Ezen állással a következő illetmények járnak: 2600 kor. évi fizetés, 500 kor. lakpénz, 25 köbméter kemény tűzifa és az állás elfoglalásától számítandó 5 évenkénti 100–100 kor. korpótlék. — A megválasztott tanító köteles a fentjelzett tárgyakat, valamint egyes melléktárgyakat heti 22 órában tanítani. A pályázók csak ág. h. ev. vallásúak lehetnek s felkéretnek, hogy a keresztlevéllel, hatósági orvosi bizonyítvánnyal, képesítő oklevéllel s esetleg szolgálati bizonyítvánnyal felszerelt kérvényüket 1901. évi június hó 15-ig alulirothoz küldjék be. Az állomás f. évi szeptember hó 1-én foglalandó el. Nyilvános tanítéletben eddig nem működött pályázó csakis próbaévre választatik.

Kelt Kassán, 1901. évi május hó 5 én.

Laszgalner Ödön

1-1

isk. felügyelő.

Pályázat.

Az iglói ág. h. ev. egyházközségnél betöltendő

orgonista kántortanítói állásra

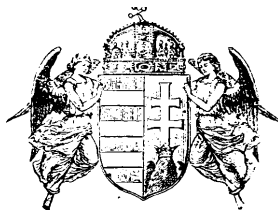
ezennel pályázat nyittatik. — A f. évi szept. hó 1-én elfoglalandó állás jövedelmzése 1200 kor. évi fix fizetés, a szokásos stóla és három szobából, konyhából, éléskamrából és a szokásos mellékhelyiségekből álló természetbeni lakás a lelkészlak udvarában. A részletes kötelezettségek dr. Waiser Gyula iglói ev. lelkész úrnál megtudhatók. Véglegesen alkalmaztatnak, máskülönben a választás egy próbaévre történik. — Az ág. h. ev. pályázók kellően felszerelt folyamodványokat, melyekben a szakképzettségen kívül még a nyelvismeret is kimutatandó, f. évi június hó végéig alulirott egyházfelügyelőhöz beküldeni — esetleg annak felhívására magukat személyesen bemutatni felkéretnek.

Kelt Iglón, 1901. évi május hó 2 án.

Topscher György

egyházfelügyelő.

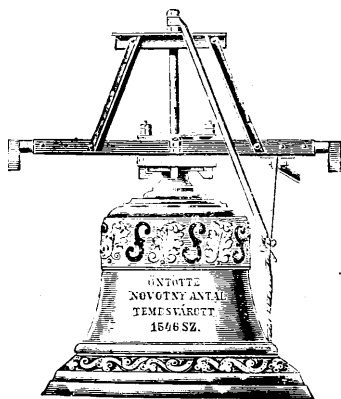
33 3-1

NOVOTNY ANTAL

harangöntőde és vasharanglábgyár

← Temesvár—Gyárvaros. →

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangcsoportok előre meghatározott hangok utáni elkészítésére. Különösen ajánlja saját találmányú

szabadalmazott átlukasztott HARANGJAIT,

melyek felső részükön a hegedüéhez hasonló S alakú nyílásokkal vannak ellátva és azért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb hanguak, mint a régi modorúak. Ily szerkezetű 327 kgros harang hangban egyenlő 408 kgros régi modorú haranggal. Ajánl továbbá forgatható vertvas-

koronákat, régi harangok ilyenekkel való újraszerelesét és vertvas-haranglábakat. 300 kgr. aluli harangok raktáron vannak.

Költségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak.

10 24-7

Az 1896. orsz. kiállításon Budapesten milleniumi nagy éremmel kitüntetve.

Orosházán, nyomtatott Veres Lajos gyorsajtóján.